

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Trst, Ulica Martiri della Libertà
(Ul. Commerciale) 5/I. Tel. 28-770
Za Italijo: Gorica, P.zza Vittoria
18/II. Pošt. pred. (casella post.)
Trst 431. Pošt. č. r.: Trst. 11/6464
Poštšina plačana v gotovini

NOVI LIST

Posamezna št. 40 lir

N A R O Č N I N A:
četrletna lir 450 — polletna lir
850 — letna lir 1600 • Za ino-
zemstvo: letna naročnina lir 2800
Oglasi po dogovoru
Spedizione in abb. postale I. gr.

ŠT. 558

TRST, ČETRTEK 29. JULIJA 1965, GORICA

LET. XIV.

POLOŽAJ SLOVENSKE MANJŠINE MORA BITI UREJEN!

Deželna zbornica je v torek ponovno pro- učila zakonski osnutek o instrumentih in postopku za programiranje. Osnutek je zbornica odobrila preteklega maja, toda osrednja vlada ga je zavrnila s številnimi ugovori. Med drugim so osrednje oblasti izpodbijale drugi odstavek 9. člena zakona, ki se glasi: »V primerih, ko se bodo ob- ravnavala vprašanja, ki se tičejo sloven- ske skupnosti, bo povabljen na sejo po- svetovalnega odbora, oseba, ki je strokov- njak na specifičnem področju«. Pristojna komisija deželne zbornice je nato zame- njala besedi »slovenska skupnost« z bese- dami »skupnost s posebnimi interesi«. De- želna poslanka dr. Škerk in dr. Šiško- vič sta predložila popravka, ki sta se zavzela, naj bi deveti člen izrecno omenjal sloven- sko narodno skupnost. Zbornica je poprav- ka zavrnila.

Splošne razprave o zakonskem osnutku sta se udeležili tudi oba slovenska sveto- valca. Predstavnik Slovenske skupnosti dr. Škerk je najprej kritiziral osrednjo vlado, ki restriktivno tolmači določila deželnega statuta in stalno zavrača zakonske osnut- ke, ki jih je odobrila deželna zbornica, na- to pa je obširno obravnaval ugovor osred- njih oblasti, ki odredka deželni upravi pri- stojnost, da izdaja norme o zaščiti narod- nostnih manjšin, ter zagovarja stališče, da je za takšne norme pristojna samo država. Imam vtis — je dejal dr. Škerk — da se stranke leve sredine niso dovolj zanimale za rešitev tega vprašanja, kar vsekakor ni hvalevredno, zlasti še za italijansko socia- listično stranko, katero volijo tudi Slo- venci.

DOLOČILO NI PROTIUSTAVNO!

Na vprašanje, ali vsebuje drugi odstavek devetega člena zaščitno normo, je slo- venski svetovalec odgovoril negativno. O- menjena norma ne vsebuje meritorne vse- bine in ne ustvarja bistvene pravice, tem- več določa samo odredbo proceduralnega značaja, katere izvajanje je popolnoma od- visno od diskrecionarne oblasti predsedni- ka posvetovalnega odbora za programira- nje. Slednji nima pravice sprejemati skle- pov temveč samo dajati deželni vladī na- svete. Namen posvetovalnega odbora je pritegniti državljane najrazličnejših koristi k sodelovanju pri javni upravi z nasveti. Zaradi tega pa norma ne more biti proti- ustava.

Če je bil zakon zavržen — je dejal go- vornik — je to zasluga konservativnega in nedemokratskega gledanja nekaterih od- govornih sektorjev državnega aparata, ki se s pomočjo položaja, katerega zavzema-

jo, upirajo priznanju obstoja in celo same- ga imena Slovencev. Ti krogi bi radi iz- ključili Slovence iz družbenega dogajanja, kot da bi šlo za skupnost brez ekonomskih, socialnih, kulturnih in narodnih interesov.

Slovenci nočemo neprestano protestirati, marveč želimo sodelovati pri javni upravi. Pri tem pa seveda — je poudaril predstavn- nik Slovenske skupnosti — ne more vladati razmerje, ki ga ima gospodar do svo- jega služabnika. Ta dialog mora potekati odkritosrčno ob popolnem spoštovanju pravic, koristi in narodnih značilnosti slo- venske manjšine.

CAS JE, DA BESEDAM SLEDIJO DEJANJA!

Slovenci smo pokazali — je poudaril dr. Škerk — da se svojim naravnim pravicam ne bomo odrekli. Še več — zavedamo se, da smo si priborili pravico za njihovo priznanje, kar je jasno razvidno iz ustave in mednarodnih pogodb. V tem smislu so se izjavili tudi predstavniki vlade in kva- lificirani zastopniki strank. Cas je, da be- sedam sledijo dejanja.

Pred kratkim je bilo v Ljubljani zboro- vanje o vprašanjih narodnih manjšin, ki so ga organizirali Združeni narodi. Itali- janski odposlanci so skupno z drugimi de- legati soglasno odobrili poziv, v katerem priporoča organizacija Združenih narodov svojim članicam, naj sprejmejo zakonske, upravne, gospodarske in druge ukrepe za zagotovitev svobodnega razvoja narodnih manjšin.

Mnogokrat se je že govorilo o london- skem sporazumu, toda osrednja vlada ni

do danes ničesar storila za njegovo do- končno uveljavitev, čeprav priznava, da jo obvezuje. Določila londonskega sporazuma se uporabljajo samo, kadar gre za omejitve kakega ukrepa, ki bi koristil Slovincem, ko pa gre za priznanje ali izvajanje pravic Slovencev, menijo, da sporazum nima no- tranje veljave.

Mi smo vedno zavračali mnenje, — je dejal slovenski predstavnik — da smo ne- kaki talci za uresničenje pravic italijanske manjšine v Jugoslaviji. Vendar pa lahko trdim, da so jugoslovanske oblasti široko- srčno uredile zaščito italijanske manjšine. Nato je predstavnik Slovenske skupnosti prebral enajst členov statuta koperske ob- čine, ki urejajo položaj tamkajšnje itali- janske skupnosti.

Slovenci pričakujejo — je podčrtal dr. Škerk — da bo zlasti javna uprava končno začela izvajati sporazum, ki ga je podpisala rimska vlada v Londonu 5. oktobra 1954.

DEŽELNA ZAKONODAJA MORA BITI V SKLADU Z MIROVNO POGODBO!

V nadaljevanju svojega govora je pred- stavnik Slovenske skupnosti poudaril, da predpisuje četrti člen deželnega statuta, da se mora vsa deželna zakonodajna dejavnost skladati z mednarodnimi državnimi ob- veznostmi, med katere spada tudi london- ski sporazum. Poleg tega pa so še druge norme, kakor je na primer ustava, katero moramo spoštovati, če nočemo hote kršiti zakonov.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Slovenski katoličani solidarni z vodstvom KD

Hudi gonji, ki jo zadnje čase vodi ves tr- padom od starih in novih fašistov nahu- žaški nacionalistični tisk proti vodstvu strank leve sredine, zlasti proti Krščanski demokraciji, zaradi preosnove tržaškega ob- linskega odbora, se je prejšnji teden pridru- žila tudi »Vita nuova«, glasilo tržaške Kat. akcije. Kot tolikokrat v preteklosti se je tu- di tokrat ta list, za katerega pisanje je od- govoren škof Santin, znašel na isti liniji z liberalci in fašisti, ki nosijo največjo odgo- vornost za vse tragedije, ki so se v bližnji preteklosti zgodile v naših krajih.

Namesto da bi glasilo Kat. akcije podprlo vodstvo stranke italijanskih katoličanov, ki je zaradi svojega sklepa o razširitvi in utr- ditvi demokratičnih in ljudskih sil v Trstu — kar dejansko predstavlja vstop dveh so- cialistov v občinski odbor — in zaradi za- vračanja diskriminacijske politike do Sloven- cev izpostavljeno besnim in pobalinskim na-

skanih skrajnežev, se ta list drzne obsoditi vodstvo omenjene stranke. S tem daje naj- večjo potuho tistim tistem krogom in osebam, ki se odgovorni, da se te dni po tržaških uli- cah ponovno slišijo sramotni vzkliki »fora i ščavi« (ven s Slovenci!).

Vodstvu Kršč. demokracije v Trstu izre- kamo slovenski katoličani v tem kočljivem trenutku vso svojo solidarnost. Tudi mi ima- mo s tržaško cerkveno hierarhijo bridke iz- kušnje, kar pa nas ni motilo, da smo vztra- jali in še vztrajamo pri stališčih, o katerih nam naša krščanska vest pravi, da so pra- vilna in pravična. Upamo, da se ne bo vod- stvo tržaške KD dalo zbegati od teh glasov, četudi prihajajo od najvišjega cerkvenega voditelja v Trstu, ki se kljub udeležbi na se- danjem koncilskem zboru ni, kot se zdi, parv ničesar naučil.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 1. avgusta, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Koča strica Toma«. Napisala Elizabeth Beecher-Stoye, dramatisirala Rita Mann, prevedla Deso Kraševac. Četrty del; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 15.30 »Noč brez oči«. Drama v dveh dejanjih s prologom in epilogom, napisal Vitomil Zupan. Igrajo člani RO., režira Jože Peterlin; 17.30 Popoldanski ples; 20.30 Iz slovenske folklorne - Niko Kuret: »Pratika za prvo polovico avgusta«; 21.00 Izbrani odlomki iz oper skladateljev naše dežele.

• PONEDELJEK, 2. avgusta, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Niko Kuret: Pratika za prvo polovico avgusta; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.55 Pianist Freddy Došek; 19.15 Kulturni zakladi naše dežele; 21.00 Vincenzo Bellini: »Gusar«, opera v dveh dejanjih.

• TOREK, 3. avgusta, ob: 11.45 Veseli motivi; 12.15 Naš vrt; 18.30 Skladatelji naše dežele; 19.15 Današnje otroške igre, razvedrila in zabave naših otrok; 21.30 Humoreske preteklega stoletja - Jože Jurčič: »Kozlovska sodba v Višnji gori«; 22.00 Slavnj izvajavci: Kitarist Andres Segovia.

• SREDA, 4. avgusta, ob: 11.45 Ansambla Leonildo Marcheselli in Ilmor Pattacini; 12.00 Alessandro Manzoni - Zaročenca: »Don Rodrigo doseže prestavev očeta Cristofora«. Po prevodu Andreja Budala za radio, priredil Martin Jevnikar. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, oddajo vodi Jože Peterlin; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.15 Duhovna dediščina papeža Janeza XXIII. - Rafko Vodeb: »Papež Janez XXIII., glasnik miru ter enciklika »Mir na zemlji«; 21.00 Simfonični koncert orkestra »Alessandro Scarlatti«. V odmoru (približno ob 21.45) Knjižne novosti - Franc Jeza: »Manlio Cancogni in njegova knjiga »La linea del Tomori«.

• ČETRTEK, 5. avgusta, ob: 11.45 Italijanski pevi in ansamblji; 12.15 Spoznavajmo Italijo; 18.30 Operne medigre in zbori; 19.00 Violinske skladbe; 19.15 Radijska univerza - Guido Fassò: Naravno pravo: »Doktrina naravnega prava in njegova zgodovina«; 21.00 »Črički okrog hiše«. Radijska drama v treh dejanjih, napisal Luigi Sarzano, prevedla Jadviga Komac. Igra RO., režira Jože Peterlin.

• PETEK, 6. avgusta, ob: 11.45 Revija solistov; 12.15 Zenski tednik, pripravila Jadviga Komac; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Moderna simfonična glasba; 19.15 Od Julijcev do Jadran: pravljice, pripovedke in legende. Pripravila Rado Bednarič; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik Erjidi Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Zgodovina evropskih ustav - Carlo Ghisalberti: »Nastajanje srednjeveškega konstitucionalizma«.

• SOBOTA, 7. avgusta, ob: 11.45 Pihalne godbe; 12.15 Naiveč, najviše, najdlje — mozaik prvenstev in rekordov; 13.30 Glasbeno potovanje po Evropi; 15.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 16.00 Zgodbe prve svetovne vojne - Stefano Landi: »Na poti domov«; 17.00 Pevski zbori Furlanije-Juljske kraje; 18.30 Skladatelji jugoslovanskih narodov v izvedbi italijanskih orkestror. Lucijan Marija Škafanc: Četrta simfonija za godalni orkester; 19.15 Poletna srečanja — pripravila Saša Martelanc; 20.45 Zenski vokalni kvartet, vodi Slavko Mihelčič; 21.00 Alessandro Manzoni - Zaročenca: »Neimeno-vanec«; 21.45 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

1. avgusta, nedelja: Peter, Dedomir
2. avgusta, ponedeljek: Bojan, Alfonz
3. avgusta, torek: Lidija, Dobrinka
4. avgusta, sredo: Dominik, Nedeljko
5. avgusta, četrtek: Marija Snež., Marinka
6. avgusta, petek: Vlasta, Sikst
7. avgusta, sobota: Kajetan, Damir

★

UMRL JE DANIEL - ROPS

V četrtek, 27. t. m., zvečer je nenadno umrl slavnj srancoski katoliški pisatelj, član francoske akademije, Daniels Rops. Star je bil 64 let.

Položaj slovenske manjšine mora biti urejen!

(Nadaljevanje s 1. strani)

Mirovna pogodba, ki je bila podpisana v Parizu dne 10. februarja 1947, je bila uveljavljena v Italiji z zakonom z dne 28. novembra 1947, števil. 1430. S tem ni samo mednarodnopravno obvezna, temveč je postala tudi notranji italijanski zakon, ki ga morajo spoštovati vsi državljani in tudi vsi državni organi. Dosledno iz tega sledi, da bi se morala teh norm in načel držati tudi dežela, in sicer ne samo tedaj, kadar urejuje vprašanja, ki jih predvideva člen 4 statuta, se pravi pri izvrševanju svoje primarne zakonodajne oblasti, temveč tudi tedaj, ko urejuje probleme, o katerih je govora v členu 5 Statuta in v naslednjih, pri čemer mora dežela spoštovati tudi temeljna načela, ki jih država določa s posameznimi notranjimi zakoni. Nobenega dvoma pa ni, da je mirovna pogodba postala notranji zakon, ki je torej za vse obvezen.

15. člen pogodbe izrecno predpisuje, da bo Italija sprejela vse ukrepe, po katerih bodo vsi državljani, ne glede na raso, spol, jezik ali vero uživali človeške pravice in temeljne svoboščine, vključno svobodo govora, tiska, bogoslužja, političnega mišljenja in javnih zborovanj.

DEŽELA MORA BITI PRISTOJNA ZA MANJSINO!

Pa tudi s strani formalnega prava — je nadaljeval slovenski predstavnik — je stvar popolnoma jasna, ako je ne obravnavamo s predsodki, kakor dela — žal — osrednja vlada, ki se spomni obstoja slovenske manjšine samo takrat, ko je treba zavriniti ali izpodbijati pred ustavnim sodiščem kak zakon, ki omenja pravice ali koristi slovenske skupnosti. Ponovno je treba poudariti tretji člen deželne statuta, ki sicer ne vsebuje podrobnih odredb, vendar pa priznava vsem državljanom enakopravnost in enako ravnanje z njimi, pa naj pripadajo katerikoli jezikovni skupini, ter določa zaščito njihovih etnično-kulturnih značilnosti. Ta načela mora deželna uprava upoštevati pri svojem zakonodajnem delu. Pri tem se ne sme popolnoma in odločilno upoštevati nekaterih razsodb ustavnega sodišča, ki je podprlo restriktivno stališče vlade, birokracije ter konservativne desnice z razlogi, s katerimi se ne morem strinjati tudi zato, ker se ne skladajo z namenom in čestokrat tudi z vsebino zakonov.

Ob zaključku je predstavnik Slovenske skupnosti naglasil, da Slovenci pričakujejo, da bodo pristojne krajeve, deželne in osrednje oblasti demokratično in pravično uredile njihove pravice in koristi. Prepričan sem — je zaključil dr. Škerk — da se bo v ta prizadevanja vključila tudi deželna vlada ter bo, bodisi neposredno na podlagi svojih pristojnosti bodisi s svojimi posredovanji pri pristojnih oblasteh, ki bi lahko prenesle na deželo nadaljno oblast na tem področju, pripomogla k ureditvi položaja slovenske manjšine.

Po končani razpravi sta odgovorila svetovalec poročevalec krščanski demokrat Del Gobbo in predsednik deželne vlade dr. Berzanti. Prvi je dejal, da je načelno za to, da se zadovolji slovenska manjšina. Dr. Berzanti pa je poudaril, da se deželna vlada strinja s stališčem osrednje vlade, po katerem dežela ni pristojna za ukrepanje o manjšinskih pravicah, ker ta pravica pri-

tiče samo državi. Pristavil pa je, da ome-njeni odstavek 9. člena ni prav nič okrnil pravic države glede sprejemanja norm za zaščito manjšine.

Titova pobuda za Vietnam?

Ameriški leteči veleposlanik Harriman je v ponedeljek končal svoj obisk v Rimu in je popoldne odpotoval v Beograd.

V Beogradu je Harriman — kot menijo — razpravljaj v razgovorih z maršalom Titom o istih zadevah, zlasti pa vietnamsko vprašanje. Jugoslavija je zavzela glede Vietnamu stališče, ki je nasprotno ameriške-mu.

Posledica tega jugoslovanskega stališča je, da so se v zadnjih časih odnosi med Washingtonom in Beogradom zelo ohladili. Vendar je Jugoslavija sklenila pred kratkim z Združenimi državami pogodbo o nakupu znatne količine tekstilnega materiala in živil. Poleg tega je zaprosila beograjska vlada Združene države tudi za posojilo, v prid svoje valutne reforme. Jugoslavija se bo morala tudi poslužiti ameriške pomoči v žitu, zaradi hude škode, ki jo je utrpelo jugoslovansko poljedelstvo zaradi poplav, ki jih je povzročila Donava. Baj je zaprosila Združene države za 700 tisoč ton pšenice.

O razgovorih med Titom in Harrimanom niso objavili doslej nikakega uradnega poročila. Harriman je pri odhodu iz Titovega dvorca izjavil samo, da je Jugoslavija v takem položaju, da »lahko kaj koristi v odnosih med Vzhodom in Zahodom«.

V političnih in diplomatskih krogih v Beogradu menijo, da bo skušal Tito v razgovorih, ki jih bo imel prihodnje dni z indijskim ministrskim predsednikom Šastrijem, izoblikovati kako novo pobudo nevezanih držav glede Vietnamu.

Novi državci

Velika Britanija je dala neodvisnost še eni svoji koloniji, Maldivijskemu otočju v Indijskem oceanu, katerega površina znaša komaj okrog 300 kvadratnih kilometrov, prebivalstva pa ima manj kot 90.000. Pogodba o tem je bila podpisana 26. t. m. med Sirom Michaelom Walkerjem, visokim britanskim komisarjem za Ceylon, in Ibrahimom Nasirjem, ministrskim predsednikom nove države. Anglija si je pridržala pravico, da uporablja enega izmed atolov v otočju (Addu) kot vojaško oporišče v obrambo Commonwealtha.

V Londonu vodijo zdaj pogajanja za podelitev neodvisnosti še neki drugi dosedanja britanski koloniji, to je otočju Fidži. To otočje v južnozahodnem Tihem oceanu obsega 840 otokov in otokov, ki imajo skupno nekaj nad 18.300 kvadratnih kilometrov ter so bili britanska kolonija od leta 1874. Prebivalstvo znaša manj kot pol milijona duš. Polovico prebivalstva predstavljajo priseljeni Indijci, 41% domačini, ostalo pa Kitajci in druge rase, ki so se priselile z drugih južnomorskih otokov.

Pri pogajanjih, ki jih zdaj vodijo v Londonu, gre predvsem za to, da priseljeni Indijci ne bi spravili v novi državi domačinov v položaj manjšine. To vprašanje je zelo važno in pomeni nov faktor v urejanju odnosov med etničnimi skupinami v novih državah.

JOHNSON O VOJNI V VIETNAMU

Ameriški predsednik Johnson je imel v sredo tiskovno konferenco, za katero je vladalo veliko pričakovanje in katero so prenašali po vseh ameriških radijskih in televizijskih postajah. Naznanil je, da bodo takoj povečali ameriške sile v Vietnamu od 75.000 na 125.000 mož. Naslovil je nujen poziv na Združene narode, naj se potrudijo iz vseh svojih moči, da bi bilo možno obnoviti mir v tej azijski deželi. Za povečanje števila ameriškega vojaštva v Vietnamu pa za zdaj ne bo treba vpoklicati rezervistov. Dovolj bo, da podvojijo število vpoklicev mladeničev, v redno vojaško službo — je rekel Johnson. Naznanil je tudi, da je že odredil, da prestavijo v Vietnam prvo konjeniško divizijo in razne druge enote. O nadaljnjem povečanju ameriškega vojaštva v Vietnamu pa bodo morda odločili v bližnji bodočnosti.

Johnson je tudi ponovil svoj poziv, naj bi prenesli reševanje vietnamskega vprašanja z bojišč za konferenčno mizo, in omenil, da je poslal pismo v tem smislu glavnemu tajniku Združenih narodov U Thant-u.

Ameriški predsednik je navedel nato dva razloga za navzočnost ameriških sil v Vietnamu. »Opraviti imamo s pravo vojno, ki jo vodi severni Vietnam, podžiga pa jo komunistična Kitajska,« je rekel. »Namen te vojne je osvojiti Južni Vietnam, poraziti ameriške sile in razširiti komunistično oblast na vso Azijo. Večina nekomunističnih držav v Aziji se sama ne more upirati vedno večji sili pohlepnih ambicij azijskega komunizma. Naša moč je zanje življenjsko nujen ščit. Če bi nas pregnali z vietnamske zemlje, bi ne mogli imeti več noben na-

rod enakega zaupanja v naše obljube in v našo varstvo kot doslej. Tako od komunističnega napada ogrožena Azija bi ogrozila tudi varnost Združenih držav. Vdaja v Vietnamu ne bi pomenila miru, ker nas je izučil Hitler v Münchenu, da uspeh še povečava apetit napadalca. Bitka bi se vnela na novo v kaki drugi deželi in nato v tretji in prišlo bi morda še do večjih in okrutnejših vojn, kakor nas je tudi naučila zgodovina.«

Ameriški predsednik je potem izjavil, da so Združene države prisotne v Vietnamu zato, da ostanejo zveste eni najslovesnejših obveznosti ameriškega naroda. Spomnil je na to, da so trije predsedniki —

Eisenhower, Kennedy in on sam — skozi enajst let obljubljali in se obvezovali, da bodo pomagali pri obrambi vietnamskega naroda.

»Zdaj ne moremo prelomiti svoje besede ali se odreči naši obljubi in prepustiti tiste, ki so nam verjeli in ki so imeli zaupanje v nas, usodi,« je poudaril predsednik Johnson. »Komunisti se morajo prepričati, da Združenih držav ni mogoče premagati s silo orožja. Združene države pa tudi nočejo širše vojne, ki bi lahko imela posledice, katerih ne more nihče predvideti, pa tudi bahajo se ne s svojo močjo. Toda mi se ne bomo vdali in se ne bomo umaknili, kajti za našo ameriško zavzetostjo so viri in odločenost vsega ameriškega naroda,« je zaključil ameriški predsednik.

Hreščak izvoljen v občinski odbor

Pretekli četrtek so končno izvedli že pred dolgim časom napovedano preosnovo tržaškega občinskega odbora. Odslej bo v odboru zastopana tudi italijanska socialistična stranka, ki je do zdaj sicer pripadala večini, vendar pa ni bila neposredno deležna v upravi. Italijanske socialiste bosta predstavljala v odboru Attilio Mochi in Dušan Hreščak. Proti slednjemu so začeli zelo ostro gonjo italijanski liberalci in mislovci ter razne takimenovane »patriotične« organizacije. Ti krogi so kasneje razširili svojo gonjo proti celotni slovenski manjšini in proti strankam leve sredine.

V začetku se je župan Franzil sporočil, da bosta odstopila krščansko-demokratska odbornika Blasina in Fantasia, ter predlagal, naj bi v skladu s sporazumom

sredinsko-levičarskih strank iz leta 1964 vključili v občinski odbor socialistična predstavnik. Takoj nato se je začela dolga in žolčna razprava, ki je trajala skoraj do treh zjutraj. Kot prvi je govoril krščansko-demokratski svetovalec Coloni, ki je poudaril, da bo Hreščak predstavljal v odboru izključno italijansko socialistično stranko in ne slovenskega prebivalstva. Dejal je, da se je moral Trst pred leti braniti pred Slovani, danes pa, ko je spet del italijanskega ozemlja, mora večina skrbeti za to, da bo pospeševala vključevanje Slovencev v italijansko socialno življenje.

Liberalni in mislovski svetovalci so se silovito zaganjali proti strankam leve sredine, zlasti proti Krščanski demokraciji, ter jim očitali, da predstavlja vključitev »ti-

(Nadaljevanje na 9. strani)

KDO SEM? — EDVARD KOCBEK

Najprej moram poudariti našo kronično narodno labilnost. Ta labilnost je večja kot pri drugih narodih in je posledica težkih preizkušenj. Nenehni občutek majhnosti, izpostavljenosti na križišču stisnjene srednje Evrope, dolga doba zatiranja in večstoletno manjkanje suverenosti nagibajo veliko Slovencev do nerodnega in naporne ovedanja svoje izvirnosti in do skoraj hotenega zmanjševanja dolžnosti, ki sledijo iz neusmiljene usode. Odpravljanje te alienacije bo mogoče prav iz spoznanja, da med socialistično družbo in narodom ni apriorne nasprotja. Preko naroda bo naš socializem komuniciral z drugimi socializmi in obratno bo preko socializma naš narod komuniciral z drugimi narodi. V neobjavljenem »Nemškem dnevniku« pravim na nekem mestu: »Naroda ni mogoče niti ukiniti niti vključiti v višjo in umetno narodno enoto. Združevati je mogoče le interesna področja, ne pa človeško intimne prostore. Narodnost je bitno stanje, ki traja v vseh intenzivnih položajih in razvojnih dobah... Narodi bodo ostali posredovalne postaje na poti do končne enotnosti človeštva tudi potem, ko bodo države že davno izginile. Človek ne bo mogel nikoli neposredno komunicirati z univerzalnimi stanji planetarnega ali kozmičnega značaja, narodi bodo ostali tudi v najnaprednejši družbi nosilci komunikativnosti in solidarnosti, posredniki med subjekti in objekti, izraževalci skupno pomembnega izkustva.«

Potem pa moram poudariti še nenavadno in premalo znano dejstvo, da med raznimi kategorijami naroda pomenimo edinstveno in osamljeno kategorijo naroda, ki ga ne izčrpa nobena znana definicija o narodu, nobeno običajno merilo ali veljavna formula: narodnosti nismo nikoli vezali na svojo državo, nikoli nismo okusili popolne varnosti, kakor jo daje kvantiteta ali zaklonjen življenjski prostor, svojega jezika nismo uveljavili in uzakonili s pomočjo svojih družbeno elitnih plasti, temveč s pomočjo svojih kulturnih prerokov, nastajali smo navkljub nasilju in svetovnim smerem kakor čudež, izoblikovali smo se tako rekoč pod snegom, sredi svetovnih viharjev, kakor se razvije najdenček sredi revščine in sovražnosti, postali smo usodna individualnost s profilom naroda. Na videz je nekaj protizakonitega in kontrabantskega v našem pojavu, v resnici smo ena najtiše porojenih občestvenih oblik človeštva. Kadar človek premisli nastanek in obstoj slovenstva, ga prevzame srh: z nami ima Bog posebne načrte, nismo nič naključnega in zgodovinsko brezpomembnega. Vsakdo med nami se mora zamisliti, kadar dožene, da je Hitler poleg Židov le še Slovence obsodil na smrt in jih hotel uničiti in jim odvzeti ozemlje, čeprav je vsem drugim narodom, Hrvatom in Srbom, Čehom in Slovakom, Poljakom in Ukrajincem, Dancem, Norvežanom in Nizozemcem in ostalim določil svojo obliko nekakšne narodnosti. Takšno smrtno sovraštvo je znak, da z druge

strani uživamo posebno podporo in ljubezen usode. Demonsko zanikanje našega obstoja in smisla pomeni, da ima naša usoda nedoumno globino, posebno zgodovinsko metafiziko, nenavadno Arhimedovo točko, skrito očem drugih narodov.

Bit'vo naroda in njegova največja dragotina je njegovo izrazno sredstvo, jezik. O jeziku sem pred leti objavil esej in v njem nanizal vrsto spoznanj: Jezik ni samo prostor, v katerem se počlovečena resnica javlja, in ni le pogoj za človekovo uresničevanje, temveč je tudi resnica o človeku; beseda najbolj izraža človekovo suverenost nad ostalim življenjem, hkrati pa dokazuje tudi svojo lastno moč; beseda premaguje tujsvo narave, izziva človeka k obladovanju sil zunaj sebe in ga nagiba k uresničevanju njegove položajne človeškosti; posebno inkarnacijsko moč pa ima beseda kot oblika medčloveške vezljivosti; v medčloveškem svetu se razvije beseda kot najvišja sposobnost, premaguje samo' in anonimnost, tujsvo in obup, povzroča darežljivost, proces amoriacije. Vedno bolj spoznavam, da moč izvirnega človeka ne izhaja samo iz skupne vitalnosti ali raso zgodovinske genialnosti, temveč iz stvariteljske sposobnosti jezikovnega izraza: človek je to, kar je njegov jezik, jezik je njegova človeškost, izvirnost, enotnost, pristnost in genialnost. Zato moramo jezikovno izraznost narave, zgodovine in medčloveške sfere do kraja doumeti kot svojo nepreklicno usodo, kot skrajno zvestobo prostoru in zvestobo času, domačiji in njeni zgodovini.

(Dalje)

Tržaškega

Naši problemi na seji pokrajinskega sveta

V tem tednu je pokrajinski svet dvakrat zasedal in sicer v torek in sredo, medtem ko bo v petek zaključna glasovalna seja o proračunu za finančno leto 1965.

V torek je pokrajinski svet najprej glasno izglasoval resolucijo v korist javnih skladišč, ki so v zelo težkem finančnem položaju. V nadaljevanju se je svet sprel še vrsto ukrepov manjšega pomena, nakar se je pričela razprava o proračunu.

Prvi je v diskusijo posegel liberallec Jona, ki je v dolgem govoru podal negativno oceno svoje stranke do politike sredinske leve. V svoj govor pa je vpletel tudi vstop socialističnega občinskega svetovaleca Hreščaka in obsodil ukrep z znanimi argumenti, ki se jih ob tej priliki poslužujejo tako liberalci kot misovci.

V NEDELJO 1. AVGUSTA BO NA
REPENTABRU

SLOVENSKI TABOR ZAMEJSKIH SLOVENCEV

Tabor hoče biti praznik slovenske besede, pesmi in narodnih plesov.

Udeležili se ga bodo predstavniki s Koroške, Goriške in Beneške Slovenije.

Začetek tabora ob 16.

Ob 15.30 bo imel eden novomašnikov iz Benečije blagoslov v repentaborski cerkvi.

Vsa slovenska skupnost bo na taboru
združena.

Poskrbljeno je tudi za prigrizek in pijačo.

Za njim je spregovoril demokristjanski svetovalec Celli, ki je spodbil po eni strani komunistične težnje po prekomernem nabavljanju posojil, po drugi strani pa gledanje liberalcev, ki žele, da bi pokrajinski proračun izkazoval tolikšno število izdatkov, kolikršna je razpoložljiva vsota dohodkov.

V sredo je spregovorilo več svetovalcev, med katerimi tudi zastopnik Slovenske skupnosti Rudolf, ki je med drugim dejal:

»Proračun za leto 1965 je izdelal odbor, ki ga podpirajo stranke sredinske leve in Slovenske skupnosti. S sodelovanjem naše skupine pri pokrajinski upravi smo želeli pripomoči k uresničitvi zahtev slovenske narodne skupnosti, doseči izvajanje določb, ki jih predvidevata ustava in londonski memorandum. Med določili sporazuma, ki so ga podpisale stranke sredinske leve in Slovenska skupnost pa želim ob tej priliki poudariti točko, ki obvezuje stranke podpisnice, da bo ohranjen etnični značaj našega podeželja.

Nujnost posojil

Proračun predvideva primanjkljaj v višini skoraj pol milijarde lir. Kljub temu pa zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ne more uresničiti vseh upravičenih potreb prebivalcev naše pokrajine. Odbor je moral pri izdelavi proračuna izbirati med realizacijo širokega programa, ki bi seveda zahteval občuten finančni primanjkljaj, in med strogim izvrševanjem iniciativ, ki jih skopi dohodki dovoljujejo. Odbor se je pri

tem odločil za kompromis z namenom, da bi uresničil vsaj najvažnejše postavke. Toda kompromisi večkrat ne naletijo na odobravanje skrajnežev. Nočem polemizirati z nikomer, vendar pa bi rad opozoril one, ki nasprotujejo posojilom, s katerimi je moč uresničiti najnujnejše potrebe našega prebivalstva, da pomislijo na posledice, do katerih nas bi pripeljala politika, katere edini cilj bi bil izenačenje proračuna. Kdor glasuje zgolj iz strankarskih razlogov proti proračunu in želi na ta način pokopati pokrajinski odbor, se mora zavedati, da bo njegov negativni glas pripomogel, da bo našo pokrajino upravljal komisar, nakar bo treba razpisati nove volitve, ki stanejo tako državo kot našo upravo težke milijone. Takšna politika zametavanja javnega denarja pa je vsekakor v hudem nesoglasju z izjavami onih, ki se borijo za uravnoteženje izdatkov s prejemki.

Slovenske zahteve na pokrajini

Nekateri govorniki trdijo, da proračun ne upošteva nobene zahteve slovenskega prebivalstva. Toda če skrbno preučimo letošnji proračun, ugotovimo, da je to prvi proračun, ki upošteva vsaj nekatere zahteve manjšine. Poleg tega pa lahko opazimo, da so že bile uresničene nekatere iniciative v korist Slovencev.

Slovenski napisi

Res je, da je treba še marsikaj napraviti, istočasno pa ugotavljam, da proračun predvideva izdatke za nekatere zahteve naše manjšine. V teku je povečanje urada za stike z javnostjo, ki je namenjen tudi za Slovence. Proračun predvideva izdatek 27 milijonov, ki jih bodo porabili za nove napise na pokrajinskih cestah, ki bodo tudi v slovenščini, predvideva vrsto iniciativ za kmetovalce, poleg tega pa so dela pokrajinskih cest skozi Mačkovlje, Mavhinje

in proti Komnu že v zaključni fazi. Za dokončno ureditev teh cest bo pokrajina izdala nad 368 milijonov. Pri tem moram poudariti, da se je Slovenska skupnost vrsto let borila za izboljšanje omenjenih prometnih žil. Nadalje naj omenim, da so bili v razne komisije imenovani kot zastopniki pokrajine pripadniki slovenske manjšine, ki bodo na pristojnih mestih predložili potrebe slovenskega prebivalstva.

Glede na dejstva, ki so bila že uresničena in na ona, ki jih predvideva proračun, lahko izrazim svoje zadovoljstvo predvsem pri naslednjih točkah:

postavka za javna dela izkazuje letos povečanje izdatka za približno 102 milijona v primerjavi s preteklim letom,

postavka za pomoč in dobrodelnost se je zvišala za 263, kar nam daje jamstvo, da se odbor zanima za socialna vprašanja,

postavka za vzgojo pa se je prav tako povečala za 92 milijonov.

Postavke o kmetijstvu

Nikakor pa se ne morem zadovoljiti z zelo nizkim prispevkom za kmetijstvo in še manjšim prispevkom za vzgojo kmetovalcev. Poleg tega se mi zdi, da bi postavka pol milijona lir za Ustanovo za kmečko preosnovo raje podelili k postavki za prevzgojo kmetovalcev, kajti zgoraj omenjena ustanova ni doslej izkazala nikakršnega uspešnega delovanja. Pri tem naj opozorim, da je treba vzeti v poštev pri tečajih za prevzgojo kmetovalcev jezikovne potrebe našega kmečkega prebivalstva, ki je v veliki večini slovenska.

Nadalje bi rad točnejših podatkov o postavkah glede slovenskih višjih šol, kajti vsota 16 milijonov za znanstveni licej bi morda ne zadostovala za vse potrebe te gimnazije.

Upam, da bo že v bližnji bodočnosti prišlo do preosnove v bolnicah, tako da bodo bolniki slovenske narodnosti lahko občevali z bolniškim osebjem v materinščini. Nadalje tudi upam, da bo pokrajina pri bodočih natečajih sprejela v službo zadostno število Slovencev, kar bo pripomoglo do boljšega sodelovanja med pokrajinskimi uradi in javnostjo, je zaključil predstavnik Slovenske skupnosti.

Novo silovito neurje

V ponedeljek zvečer je zajelo Trst in okolico, novo silovito neurje, skoraj že orkan. Povzročilo je spet znatno škodo na poljih in na drevju. V mestu je zračni vrtnec popolnoma opustošil kulise za dramo Garcia Lorce »Krvava svatba«, katero je nameravala skupina stalnega gledališča iz Firenc igrati tisti večer na gradu Sv. Justa na prostem.

V tržaškem pristanu so valovi razburkanega morja, ob istočasni plimi, pljuskali na obrežje in ga preplavili. Turistična ladja »Dionea«, ki se je vračala iz Grignana in bi bila morala okrog 20. ure pristati ob ribarnici, se ni upala približati pomolu, da je valovi ne bi treščili ob njega. Srečno pa je pristala pol ure pozneje, kajti nevihta je trajala le okrog 20 minut. Kmalu je prenehal tudi nalive. Toda okrog 11. ponoči je zajel mesto nov val neurja, ki pa ni bil več tako silovit.

Tudi v Tržiču je povzročilo neurje teža-ve, zlasti v prometu in v pristanu. Zaradi naliva, visokih valov in plime so bile preplavljene ulice v središču in ves promet je

zastal. V pristanu je prevozna ladja »Eros« trčila v neko panamsko ladjo, ta pa v haitsko ladjo »Jennifer«.

Na obalni cesti pri Stivanu se je podrla drevo na mimovozeči avto in ga močno poškodovalo. Voznika, 24-letnega Franca Dekleusa, so morali prepeljati v bolnišnico, kjer so ga sprejeli s prognozo 15 dni.

Nevihta je povzročila tudi težave v železniškem prometu. Promet med Trstom in Benetkami je bil nad tri ure pretrgan. Letos je v pogledu neurij izredno leto in bati se je, da to ni bilo zadnje tako silovito neurje letošnjega poletja.

OBVESTILO

Slovensko dobrodelno društvo obvešča starše, da se bodo vrstile deklice iz obmorske kolonije v Devinu v petek 30. t. m. ob 10. uri zjutraj. Počakajte jih na glavni avtobusni postaji pri glavnem kolodvoru.

Odhod dečkov v isto kolonijo pa je določen za dan 2. avgusta ob 10. uri dopoldne. Starši naj pripeljejo otroke isti dan ob 9. uri na sedež v ulici Machiavelli 20/11.

OBMEJNE OLAJŠAVE

Od prejšnjega petka dalje veljajo za obmejni prehod nekatere nove olajšave. Veljavni prepustnice začne teči od prve polnoči po vstopu na jugoslovansko ali italijansko ozemlje. Obmejni pas je razširjen za jugoslovanske državljane še na kraje Turriaco, Villesse, Versa, Pieris in Isola Morosini; za italijanske državljane pa do Preserij nad Branikom.

Za razvoj turizma so jugoslovanske oblasti vpeljele tudi moder kartonček, ki daje lastnikom prepustnic možnost potovati do katerekoli točke tudi izven obmejnega pasu. Kartonček izdajajo na bloku pri Rdeči hiši in je veljaven za 72 ur od polnoči po prestopu meje. Na istem bloku izdajajo tudi vizume na potne liste, za kar je bilo poprej potrebno hoditi na konzulat v Trst.

Ostali so pa v veljavi isti valutni predpisi. S prepustnico smeš nesti čez mejo samo 300 dinarjev; lir pa kolikor hočeš. S potnim listom je dovoljen prenos 5000 dinarjev v bankovcih po sto.

TURISTICNE POBUDE

Na eni zadnjih sej je sprejelo krajevno turistično društvo »Pro loco« več predlogov za povzdigo turizma. Predvsem se bo izboljšala razstavna dvorana v Montovi pasazi na Korzu. Prve dni septembra bo odprta velika ptičja razstava v parku za občinsko palačo. Takrat bodo prvič razstavljene različne vrste kanarčkov in eksotičnih ptičev. Ob koncu poletja bo razpisano nagradno tekmovanje v bilijardu, ki bo trajalo en mesec. V začetku avgusta pa bo nastopala na goriškem gradu igralska družina »Piccolo Teatro«, ki si je drugod pridobila že precej dober sloves.

V duhu kulturnega sodelovanja bi kazalo, da bi turistična ustanova povabila k nastopom tudi kako slovensko folklorno

ali kulturno skupino, kot delajo že mnoga mesta v Furlaniji.

Kmalu bo izšel v italijanščini tudi vodič po Gorici, na 64 straneh in s topografskim zemljevidom. Prodajal se bo po 200 lir.

Steверjan:

BIRMA IN DRUGO

Prejšnjo nedeljo je števerjanska fara obhajala god svojega cerkvenega zavetnika, sv. Florijana. Slovesnost je povzdignil tudi novomašnik č. g. Gorjup s Topolova v Slovenski Benečiji, ki je vrnil obisk domačim pevcem.

Popoldne pa je goriški nadškof podelil zakrament sv. birme velikemu številu otrok. Iz Steverjana jih je bilo 46, iz župnije v Pevmi pa 12. Nadškof je imel lep nagovor, katerega je prevajal v slovenščino msgr. Klinec. Omenil je s pohvalnimi besedami tudi novi župnijski dom, ki se še gradi.

Konzorcij za briška vina je imel v nedeljo svoj občni zbor. Še vedno gre za vprašanje poimenovanja in izdelave pristnih briških vin, katerim je potrebno ohraniti njihovo karakteristiko in trgovski sloves. Zato so se zborovalci uprli, da bi se vključile v okrožje tipičnega briškega vina tudi nekatere vasi v furlanski nižini, kot na primer Brazzano. Izvolili so nov odbor s predsednikom grofom Attemsom; v odboru so tudi domačini Hermenegild Podveršič, Aleš Komjanc in Anton Šturm.

V nedeljo bo v Steverjanu spet ljudska veselica v Dvoru, katero prireja društvo »Briški grič«. Zanimiv bo, ob 18. uri, nastop izseljeniškega folklornega in tamburaškega društva »Tamburica« iz Pittsburga

Doberdob:

SKODA NA POLJU

Naftovod, po katerem bo tekla dragocena pogonska tekočina iz Tržaškega zaliva preko Alp na Bavarsko, bo zajel tudi nekatera zemljišča naših posestnikov. Zato je treba pohiteti, da se lastniki zemljišč, ki bodo razlaščenca, primerno zaščitijo in odškodujejo. Vsak posameznik zase se ne more uspešno pogajati z mogočnim podjetjem. Potreben je skupen in enoten nastop vseh razlaščenih lastnikov, da bodo dosegli primerno odškodnino.

Naše oblasti pa morajo pomisliti tudi na velikansko škodo, katero so utrpeli kmetovanci zaradi ponovnih poletnih vremenskih neizdatov. Že v začetku meseca je bilo hudo prizadetih okrog 125 hektarov zemlje, katero imajo naši posestniki v furlanski ravnini ali kakor pravijo po domače: v Laškem. Na občini so za to škodo že izpolnjevali obrazce za morebitno pomoč. Med to akcijo je pa privršala prav nad doberdobske njive druga nevihta s točo. Uničila je več kot polovico pridelka. Naš kmet se sprašuje, ali bo dobil povrnjeno škodo, in se v strahu ozira v nebo, če ne bo še tretjič udarilo.

Krmín:

ŠOLA — OBČINSKI ODBOR

Včasih so imeli otroci slovenskih družin okrog Krmína svoje osnovne šole. Danes pa se je v tem oziru marsikaj spremenilo. Pomanjkanje otrok in še drugi vzroki so krivi, da naše šole hirajo. Gotove oblasti se pa še skoraj vesele, če je tako in če bo še slabše.

Gre tudi za šolo na Plešivem. Priznamo, da tudi tu ni dosti otrok, toda šola mora ostati, ker tudi starši tako želijo. Poseben vzrok pa je še ta, da v Plešivem ni otroškega vrtca, kamor bi pošiljali otroke, ki so na pragu šolske dobe in bi torej lahko obiskovali prvi razred osnovne šole. Upajmo, da bo novi krmínski občinski odbor pokazal več razumevanja tudi v tem pogledu.

Ker že govorimo o občini, pa še nekaj besed o občinskem odboru. Sestavljen še ni in tudi župana še nimamo. Vse je odvisno od pogajanj med tremi strankami sredinske-levice. Po številčni moči kaže tako, da morajo dobiti demokristjani župana, socialisti pa podžupana. Če se pa bodo ti odtegnili, bodo to mesto zasedli socialni demokratje. Na demokristjanski listi je kandidiral tudi ugledni slovenski industrialec Ivo Prinčič, ki bo gotovo dobil mesto v občinskem odboru.

VPISOVANJE V DIJAŠKI DOM

Starši, ki nameravajo vpisati svoje otroke v šolskem letu 1965/66 v Slovenski dijaški dom kot redne ali zunanje gojence, morajo vložiti prošnjo za sprejem na posebnih tiskovinah, ki jih dobijo pri upravi zavoda.

Prošnje za sprejem v Slovenski dijaški dom se sprejemajo neprekinjeno do izpolnitve vseh razpoložljivih mest.

Vsa ostala pojasnila in navodila prejmejo prosilci pri upravi Slovenskega dijaškega doma v ul. Montesanto 84, vsak delavnik od 10. do 12. ure.

UPRAVA
SLOVENSKEGA DIJAŠKEGA DOMA
V GORICI

Komisar ali volitve?

Vprašanje sestave občinskega in pokrajinskega odbora v Gorici je še vedno odprto. Tri stranke leve sredine, demokristjanska, socialno demokratska in socialistična, niso prišle še do nobenega sklepa. Izdajajo vsak dan poročila o poteku pogajanj in zvrčajo krivdo obe socialistični na demokristjansko in obratno. Kot je javnosti že znano, je povzročil zunanji vzrok teh sporov predlog demokristjanov, da se vključijo v občinski odbor tudi zastopniki Slovenske demokratske zveze. Obe socialistični stranki, ki sta v torek podali skupno izjavo, sta pa odločno proti temu predlogu. V razgovorih in v izjavah vodilnega socialdemokratskega člana Ederla Bona navajajo nju zastopniki formalno ugovitev, da niso demokristjani pri začetnih pogajanjih sploh prišli na dan z zahtevo, naj se tudi SDZ vključi v občinski odbor. Vprašanje da so sprožili samo zato, da se obide sredinsko-levo občinska uprava. Navajajo tudi, da SDZ ne spada po svoji miselnosti k sredinsko-levemu krilu in da tudi ni edina zastopnica slovenske manjšine. V Trstu, ugotavljajo socialni demokrati, je položaj drugačen. Tam so bili glasovi Slovenske skupnosti odločujoči za sestavo raznih upravnih odborov.

S temi besedami odgovarjajo na dopis, katerega je poslal odvetnik Sfiligoy v imenu SDZ italijanskim dnevnikom. V njem pravi, da je SDZ dvakrat podprla pri vo-

litvah demokrščansko stransko, ki je tudi v sredinsko-levem sklopu. Nadalje, da so »prijatelji goriške SDZ« sklenili na Tržaškem — zvezo z obema socialističnima strankama. Zatorej da je neutemeljena zahteva socialističnih strank, da se SDZ izključi iz upravnih odborov. V dopisu se nadalje razbere, da niso tržaški demokratični Slovenci — pravilneje Slovenska skupnost — pa tudi Nemci v Poadižu in Francozi v dolini Aosta v takšni sredinsko-levi skupnosti kot si jo predstavljata obe goriški socialistični stranki, in da mora biti odprta ta politična kombinacija tudi drugim demokratičnim strankam. Ob koncu pravi v izjavi, da je SDZ nedvomno edina predstavica Slovencev, dočim da socialisti slovenskega jezika niso demokratični, ker dobivajo navdihe iz jugoslovanskega komunističnega režima. Zaključuje pa se dopis z izjavo, da SDZ »ni nasprotna vstopu teh italijanskih socialistov slovenskega jezika v odbore, ampak zahteva v njih tudi svoje zastopnike. In še dostavlja, da stremi neodjenljivost PSI in PSDI za tem, da bi demokratične Slovence odtrgala od Krščanske demokracije.

Zgornja izjava ni prav nič razčistila položaja, morda še bolj zapletla, saj se lahko zgodi, da slovenska manjšina sploh ne bo zastopana v odborih. Govori se celo že o komšiarju in tudi v potrebi novih upravnih volitev.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nemci so danes drugačni

Italijanski pisatelj in časnikar Enzo Bettiza, ki je znan zlasti po romanu »Il fantasma di Trieste«, ki je izšel tudi v slovenskem prevodu, je izdal te dni pri založbi Longanesi knjigo »La nuova cultura tedesca« (Nova nemška kultura).

V tej svoji knjigi je zbral Bettiza rezultate svoje časnikarske ankete o Zahodni Nemčiji, z namenom, da bi prikazal objektivno podobo današnjega življenja v Zvezni Nemčiji in prikazal Nemce takšne, kakršni so v resnici, brez pretiravanja in komodnih klišejev, ki so si jih nekateri izdelali o njih. Na to opozarja tudi sam v uvodnem poglavju, kjer piše med drugim: »Razen v Franciji in v nekaterih slovanskih deželah imajo v ostali Evropi o nemškem svetu še vedno predstave, ki so polne predsodkov, statične in strašno v zaostanku za razvojem nemške stvarnosti, ki se s silnimi sunki osvobaja preteklosti in ki je sprostil v sebi sile, težnje, vprašanja in konflikte, ki so čisto novi in kvalitativno zelo različni od večrajšnjih in katerih ni mogoče dojeti, če ostane človek še naprej čustveno in propagandistično hipnotiziran od nacistične pošasti.« Če hočemo zares študirati in razumeti današnjo Nemčijo, se moramo predvsem odreči vsakršnemu simplističnemu presojanju in miselnemu izkrivljanju, ki zavajata mnoge do tega, da gledajo sedanost skozi očala preteklosti meni Bettiza. Predvsem je treba »razdemonizirati« Nemčijo in gledati nanjo, kakor gledamo vsak drug evropski narod, ter se zavedati, da Nemec našega desetletja ni hitlerianski bojevnik, pa tudi ne več Kaiserjev vojščak, prav tako pa tudi ne arhaični tip iz Goethejevih del, kar odgovarja drugi lažni ikonografiji. Današnji Nemec je moderen človek, globoko povezan z ljudmi drugih dežel in neskončno bolj blizu kakemu današnjemu Angležu ali Italijanu, kakor lastnemu očetu ali staremu očetu.

Enzo Bettiza nas vodi v intimnost Nemčije brez mitov z bistro prodornostjo in tenkočutnim duhom opazovanja preko kanalov kulture, preko zavesti naroda o samem sebi. Prikazuje nam današnjo nemško kulturo, ki se preraja po desetletjih puščobe in totalitarne revščine. Poroča nam o starodavnih in slavni »provincialnih« univerzah,

ki so spet zadobile funkcijo svobodnega in policentričnega vzpodbujanja kulturnega in duhovnega življenja; to njihovo funkcijo je zatrl že Bismarckov centralizem. Te pokrajinske univerze, kot na primer one v Tübingenu, Heidelbergu in Göttingenu, okrepjene še z živlenskimi sokom in kulturno zavestjo profesorjev, ki so se umaknili iz morečega pankowskega vzdušja, so odprte vsem velikim kulturnim tokovom Vzhoda in Zahoda. Ta kultura se poraja na novo tudi v Hamburgu in v Berlinu, ponosna na svojo inteligenco, demistificirajočo in nespoštljivo do starih veličin, celo do take mere, da napada tudi Brechov mit.

Bettiza nam poroča v svoji knjigi tudi o centrih prenovljene katoliške miselnosti, o svobodni

in drzni nemški televiziji v obrambi demokracije in o drugih zanimivih sodobnih nemških kulturnih pojavih, v katerih se izraža novi, svobodni nemški duh.

Enzo Bettiza zaključuje svojo knjigo z ugotovitvijo: »Modernost nemških intelektualcev se veže s tradicijo tistega razdrobljenega, zapletenega humanizma, ki je nosil značilnosti mednarodne province in ki je predstavljal bogastvo kulturnega tkiva stare Nemčije pred njenim zedinjenjem. Pakt med kulturno in politično svobodo je zavesten in hoten. Noben intelektualec ali pisatelj ni več pripravljen barantati z idejami. Noben ni več pripravljen izdati dostojanstva inteligence«.

Kot znano, je Enzo Bettiza pred kratkim izvedel enako anketo v Sloveniji in Hrvaški ter objavil rezultate svojih v glavnem zelo pozitivnih ugotovitev v obliki intelektualnih reportaž v milanskem dnevniku »Corriere della Sera«. V njih je precej obširno spregovoril tudi o zadevi z revijo »Perspektive« in o splošnem kulturno-političnem vzdušju v Ljubljani in v Zagrebu.

Mojstri sodobne literature

Andrej Bjeli (1880 - 1934)

Rusko predrevolucijsko umetniško delovanje je razvilo take kvalitete, dimenzije in eksperimentatorske sposobnosti, da je — čeprav v Evropi še danes skoraj neznano — avantgardnega pomena za razvoj sodobne umetnosti. Andrej Bjeli je bil teoretik ruskega simbolizma, torej tiste smeri, ki se je sprva zgledovala pri Francijcih, a se kaj kmalu osamosvojila. To je bila srebrna doba ruske literature, ki je nasledila zlato, Puškinovo. Nemirni predrevolucijski čas, poln napetosti in majhnih katastrof, sredi katerih se je že risal usodni skorajšnji preobrat, je pritiskal na umetnika, ga silil v ustvarjalni nemir. Med vrsto kvalitetnih pesnikov (Anenski, Sologub, Balmont, Brusov, Mereškovski, Solovjev, Blok, Mebnikov, Gumiljov, Pasternak, Cvetajeva, Ahmatova, Mandeljštam, Jesenin, Majakovski) je Bjeli kaj kmalu zavzel vidno mesto, še večji pomen pa je dosegel s svojim preznim ustvarjanjem. Čeprav je težišče simbolizma bilo v liriki (in tudi Gumiljov ali Mandeljštam, ki sta se razvila iz simbolizma v predstavnik nove literarne smeri: akmeizma, sta bila

predvsem pesnika; isto velja za futurista Majakovskega), pa je zlasti Bjeli dokazal, da je moč ustvariti tudi dober simbolističen roman.

Vendar izraz »simbolističen« ne odgovarja delu, ki nam ga je zapustil Bjeli, preveč ga zožuje, saj gre za avtorja izredne razgledanosti in velike širine. Medtem ko roman »Srebrni golob« (1910) še kaže simbolistične lirične nastave, ki se skozi zgodbo o nemoralni, kruti in zaostali verski sekti, časti srebrnega goloba, zaradi katerega prireja orgije in ubija (vizija prihajajoče revolucije), prebijajo v prve obrise v asociativni tehniki napisanega romana, pa je »Petersburg« (1912) že popolnoma v asociativni tehniki napisano delo. To je drzen, avantgardističen roman, poln konkretne »irealnosti«. Gre za analizo odnosa med očetom in sinom: oče je konservativen, senilen caristični visoki uradnik, sin dandyjevski revolucionar, ki mora v očetovem stanovanju nastavitvi bombo, ki bi naj očeta — osvojenega uradnika — ubila. Sinu se dejanje upira, izviti se skuša iz klesč organiziranih teroristov: bomba eksplodira, vendar ostane oče in sin živa — živa pa ostane tudi Bjeljeva obtožnica mrtvi, senilni caristični družbi, a tudi različnim revolucionarnim krožkom, ki podobno kot Dostojevskemu Besih, kujejo primitivne in nehumane zarote, se pehajo za nadoblastjo, se poslužujejo fraz in na pol znanstvenih besedil in ubijajo različne predstavnike osvojenega oblasti, sredi katere se že začenjajo kazati prvi znaki demokratizacije, saj se zlasti mlajši uradniki in plemstvo navdušujejo za angleški ustavni sistem. Bjeljevo nervozno podajanje snovi, ki je popolnoma ustrezalo nervozni dobi, krasi samosvoje, uspešne metafore, namigovanja in besedne igre. Roman »Kotik Letajev«, ki je tema dvema deloma sledil, gre še daleč: v njem pisatelj takorekoč rodi besede; Kotikovo rojstvo je hkrati rojstvo Kotikovih (in pisateljevih) besed; besede se rojevajo iz nič, se utrjujejo iz teme, najprej so glasovi, ki se začenjajo urejati v prve celovite pomeni, iz katerih rastejo nove asociacije, iz katerih se grade misli in verige miselnih asociacij.

Pisatelj (s pravim imenom Boris Bugajev), ki se je rodil v Moskvi, se je navduševal za Kanta, Schopenhauera in Nietzscheja, za Dostojevskemu in Ibsena, predvsem pa za Solovjova in Bloka. Bil je prijatelj nemškega pesnika Morgensterna in pristaš filozofa Steinerja (antropozofija) in je preživel več let v Dornachu. V svoja dela je dolival teozofsko-okultistične ideje, ki so še podkrepile njegovo magično besedno umetnost. Od leta 1921-23 je živel v emigraciji v Berlinu, potem pa se je vrnil v Moskvo. Danes v Sovjetski zvezi, kjer je prevladal primitivni socialistični realizem, ki ne ceni in ne doume metafizičnih človekovih svetov, ki tvori eno osnovnih značilnosti človekove biti, skoraj ni znan; zaradi posebnih političnih pogojev, ki so zavladali v Rusiji, pa ni dovolj znan niti na Zahodu, čeprav je daleč pred Joycejem napisal prvi — in po mojem mnenju kvalitetnejši, očarljivejši in bolj uporniški — asociativni roman. Skoraj neznana pa nam je tudi vrsta drugih ruskih modernih romanopiscev (Brjusa, Pilnjak, Mandeljštam) in pesnikov (Sologub, Anenski, Gumiljov), ki so — kot ugotavlja tudi nemški, v Rimu živeči esteta, Hocke — avantgardnega pomena za našo sodobno literaturo.

Lev Detela

Drugi del Mauserjeve trilogije

Založba Slovenska kulturna akcija v Argentini je izdala pred kratkim drugi del trilogije Karla Mauserja »Ljudje pod bičem«. V tej trilogiji romanov prikazuje ta slovenski izseljeni pisatelj usodo slovenskih ljudi v vojnih in povojnih letih. Prvi del je izšel lani, tretji del pa bo izšel še letos, kot poročajo.

Ceprav je pisatelj Karel Mauser zaposlen v tovarni, v Združenih državah, je napisal že večje število del, ki so izšla po večini pri Mohorjevi družbi v Celovcu in ki so vsa postala za slovenske zamejske razmere pravi best-sellerji. Karel Mauser zna namreč kljub konservativnemu načinu pisanja zelo zanimivo pripovedovati in zajema snov iz aktualnega dogajanja slovenske polpreteklosti in sedanosti.

Karel Mauser je napisal tudi za zadnjo številko revije »Meddobje«, ki smo jo dobili v roke (34), kratko novelo »Razdrto gnezdo«, vsega skupaj tri strani in pol, ki pa je kljub svojemu majhnemu obsegu med najboljšim, kar je napisal, prežeta z bridkim občutjem in vendar zdržana. V njej govori o odhodu treh nun iz razpuščenega samostana in nato o žalostnem povratku najmlajše izmed njih na domačijo, kjer zdaj gospodarijo drugi, ki je nimajo radi, tako da ji ne preostane drugega, kakor da vzame kovček in spet gre — za služkinjo v Ljubljano.

Mauser bi lahko postal prav dober pisatelj, če bi se znebil določenega preveč konservativnega pojmovanja o slovenskem človeku in slovenskem življenju na splošno, ki mu ne da stopiti iz kroga vedno iste, v nekaterih pogledih že preživele tematike, n. pr. v prikazovanju mentalitete gorenjskega kmeta.

V isti reviji smo z užitkom brali ironično novelo Franka F. Bükviča »Kako je pokojni Campbell prišel strašit svojo ženo, ki ga je povzela z avtomobilom«. Izredno zanimiv je uvodni esej

Rafka Vodeba »II. vatikanski cerkveni zbor in umetnost«, ki skoraj preseneča po prikazu modernih pogledov na cerkveno umetnost, ki so se izoblikovali na sedanjem cerkvenem zboru in kakor so prišli do izraza tudi v govoru papeža Pavla VI. umetnikom, v katerem je dejal med drugim (da navedemo samo nekaj najznačilnejših stavkov): »Obnoviti moramo prijateljstvo med Cerkvijo in umetniki. Saj ne, da bi bili to prijateljstvo kdaj zares pretrgali... A kot se zgodi med sorodniki in prijatelji — prišli smo si nekoliko navzkriž. Dovolite odkrito besedo? Nekoliko ste nas zapustili, obrnili ste se k drugim studentem, hoteli ste izraziti druge stvari, do česar imate pravico — ne na več naših stvari... Naj bom iskren in drzen... Tudi mi smo vam vsilili kot prvo pravilo posnevanje, vam, ki ste ustvarjalci, ko iz vas kar vrejo nove ideje in tisočere novosti... Prav zares, večkrat smo vam nadeli svinčen plašč. Oprostite nam. In končno — smo vas tudi mi zapustili. Ni smo vam razložili naših stvari, nismo vas uvedli v skrivno celico, kjer božje skrivnosti navdajajo človeško srce z veseljem, upanjem, radostjo, navdihom...«.

Vodeb tudi naglašja, da Cerkev želi, naj se tudi umetnost naših časov ter vseh narodov in pokrajin v njej svobodno razvija.

V omenjeni številki »Meddobje« so objavljeni še naslednji prispevki: France Papež: »Učim govoriti otroka« (pesem); Vinko Beličič: »Stavkoka« (novela); Humbert Primac: »Pesmi; Božidar Fink: O ustavnem položaju v Sloveniji; Tine Debeljak: »Spomini ob F. S. Finžgarju«; Marijan Marolt: »Umetnostna zgodovina v domovini«; dr. Franc Jaklič: »Predavanje škofa Friderika Baraga o Indijancih«; Martin Jevnikar: »Slovenska knjiga v letu 1963«; na posebnem listu je priložena reprodukcija slik Božidarja Kramolca »Snežni metej« iz leta 1962.

GOSPODARSTVO

Letalstvo v kmetijstvu

Umljivo je, da se tudi kmetijstvo poslužuje vseh mogočih tehničnih pripomočkov, da bi doseglo čim večji pridelek po čim nižji ceni. Eden takih pripomočkov je letalstvo, ki omogoča izvršiti pravočasno najrazličnejša opravila in to v najkrajšem času.

Organizacija Združenih narodov za poljedelstvo in prehrano (FAO) je ugotovila, da se danes po vsem svetu uporablja za kmetijska opravila okrog 10.000 letal in helikopterjev. Od tega števila jih uporabljajo nad 4.000 samo v ZDA, ostalih 6.000 pa v vseh ostalih državah. V Italiji uporabljajo za kmetijska opravila 15 letal in 13 helikopterjev, vsaj tako pravi Državni register aeromobilov. Ta register je podoben avtomobilskemu. Lastniki strojev so posamezniki ali pa družbe, ki se vedno bolj usposabljaajo za izvršitev najrazličnejših kmetijskih opravil. Najvažnejši taki družbi sta v Italiji »Aeroagricola« v Rimu in »Soc. Elicopter« v Milanu.

Pred tedni je bila v Asti (Piemont) posebna konferenca, kjer so razpravljali o »uporabi letalstva v kmetijstvu«. Udeleženci so bili iz Italije, Jugoslavije, Francije, Nemčije, Anglije, Grčije, Holandije, Španije in Švice ter iz Kanade. Pretresali so tehnično plat letal, ki morajo biti uporabljiva za škropljenje in z majhno spremembo ali zamenjavo tudi za pršenje. Glede količine škropiva so ugotovili, da je najboljše, če je učinkovita snov za en ha vinograda raztopljena samo v 80 litrih vode.

Na konferenci v Asti so govorili tudi o škropivih in prašilih, ki jih uporabljajo v raznih državah za preprečevanje oziroma uničevanje glivičnih bolezni in mrčesa. Izdelali so nekaj novih receptov, druge pa so izboljšali. — Nadalje je bilo ugotovljeno, da se letalska služba ne izplača, če je zemljiška posest razdrobljena in če ni sklenjenih velikih površin z isto kulturo. Izkazalo se je, da so v velikansko oviro po-

samezna visoka drevesa, če rastejo sredi nasadov, kateri naj se škropijo ali prašijo. Kot merilo naj služi sklenjena površina 350 do 450 ha na vsako letalo. Preden se vpelje rastlinsko-zdravstvena služba, je potrebno zemljišče organizirati, pripraviti, med drugim tudi to, kjer bo letalo pristajalo, ker mora biti tam tudi zaloga zaščitnih sredstev, ki naj jih letalo razdeli.

V kmetijstvu uporabljajo letalsko službo predvsem v vinogradništvu za zaščito trt in zaroda pred peronosporo in oidijem ter kiseljaki. Nič manj, ali najbrž še več uporabljajo danes letala za zaščito sadovnjakov, zlasti za varstvo pred zavijači in škrlupom. Z letali pa razdeljujejo danes tudi že razne herbicide, posebno pri gojenju riža. — Za varstvo gozdov pred raznimi mrčesi in tudi za gašenje gozdnih požarov pa služi letalo že par desetletij.

Zbogom, reja sviloprejk

Se pred par desetletji tako cvetoča reja sviloprejk v Italiji usiha. Nastopilo je že stanje, da se je Italija iz izvoznice naravne svile spremenila v uvoznico. Letošnji pridelek svilodov ne dosega niti ene petnajstine pridelka v zlatih nekdanjih časih. In letos je bil pridelek zdrav in obilen za enoto — ončo — a kaj pomaga, če pa je bilo nastavljenih premalo onč semen. Celotni letošnji pridelek cenijo na okrog 3 milijone kg, v približni vrednosti 3 milijard lir.

V naših slovenskih krajih Julijske krajine je bila reja sviloprejk skoraj popolnoma opuščena že pred leti, v notranjosti države pa so največ časa vztrajali v provincih Furlanija in Treviso. V teh dveh provincih bodo najbrž še gojili sviloprejke, dočim bo v ostalih provincih ostal samo še spomin na svilorejo.

Vzrok za propast reje sviloprejk je v nizkih cenah za svilode, kar je posledica

Naftovod Trst-Dunaj

Pri sodišču na Dunaju je bila te dni uradno registrirana družba »Adria-Wien-Pipeline«, ki bo gradila naftovod od Trsta do industrijskega področja v bližini Dunaja. Iz predloženih dokumentov je razvidno, da je glavna delničarka pri novi družbi avstrijska državna petrolejska družba »Oesterreichische Mineralöl Verwaltung«, ki ima 51 odstotkov delnic. Ostalih 49 odstotkov delnic so si razdelile velike mednarodne družbe, med katerimi je tudi italijanska družba ESSO.

V pričakovanju, da bodo rešena vprašanja v zvezi z gradnjo naftovoda med Trstom in avstrijsko mejo, bo začela nova družba takoj z gradnjo tistega dela naftovoda, ki bo potekal po avstrijskem ozemlju.

Izdajatelj: »Novi list« d. z o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29.477

odkritja in spolnitve umetnih vlaken: res prvovrstna vlakna — najlon in še mnogo finejša — so mnogo cenejša. — Poleg tega smo postali prekomodni in nimamo več moralne moči dan in noč poslušati in gledati črve, kako grizejo in pospravljajo ogromne množine murvovine.

Gospodarski položaj v Italiji

Zadnji statistični podatki kažejo, da se gospodarska kriza v Italiji lahko izboljšuje razen v tekstilni industriji, gradbeništvu in kovinarstvu. V uradnih krogih ne izključujejo možnosti, da bo vlada konec tega meseca ali prvi teden avgusta odobrila nov »superodlok«, ki bo vseboval ukrepe v korist omenjenih treh sektorjev. V prvih štirih mesecih letos je bilo zgrajenih 10% stanovanj več kot v istem času lani.

V prvih petih mesecih tega leta se je primanjkljaj italijanske trgovinske bilance zmanjšal na 86,3 milijarde lir. Izvoz je napredoval za 24,6%, medtem ko je uvoz nadoval za 11,4%.

NOVE POSTNE TARIFE

Italijanska vlada je odobrila povišanje poštnih in brzojavnih pristojbin. Povišanje bo stopilo v veljavo 1. avgusta. Za notranjost države bodo veljale od tega dne naslednje tarife: navadna pisma 40 lir, priporočena pisma 90 lir, zavoji do enega kilograma 380 lir, navadne brzojavke (16 besed) 400 lir. Tarife za tujino se bodo povišale za navadna pisma od 70 na 90 lir ter za dopisnice od 40 na 55 lir.

S poviški hočejo znižati primanjkljaj pošte, ki zdaj znaša 138 milijard lir.

NOVI BANKOVCI

Prejšnji bankovci po 500 lir so potegnjeni iz prometa s 30. junijem. Mogoče pa jih je še zamenjati do 31. decembra na državnih banki.

Namesto starih bankovcev bo zakladno ministrstvo izdalo nove petstotirske bankovce. Po obliki bodo manjši kot prejšnji in bodo imeli tudi drugačen tisk in barvo.

Mlekarsko združništvo v provinci Treviso

Provincia Treviso, kamor je bližje kot v Benetke, je v kmetijskem oziru zelo napredna in nudi lahko mnogo koristnih migljajev vsem, ki se zanimajo za kmetijska vprašanja. Predvsem je v provinci 24 vinskih zadrug, ki prevzamejo od svojih članov letno nad 2 milijona hektolitrov vina od celotne proizvodnje 3 milijonov hl., torej nad 2 tretjini.

Enako važno je v provinci mlekarstvo. Računajo, da znaša letna proizvodnja mleka v provinci Treviso okrog 2,8 milijonov stotov. Do 1,7 milijonov stotov tega mleka gre v predelavo, v glavnem v maslo in sir. To delajo v 129 mlekarstvih obratih, katere vedno bolj modernizirajo, seveda z državnim denarjem v okviru »zelenega načrta«. Med mlekarstvi obrati prednjačita dva: prvi je »Zadružna sirarna za provinco Treviso« v Soligu, ko je bila ustanovljena l. 1883. Danes šteje

3592 članov in predela dnevno približno 30.000 litrov mleka. Drugi je »Konzorcij proizvajalcev mleka v Trevizanski marki«, ki je bil ustanovljen l. 1934 in šteje danes 5820 članov. Ti mu izročijo v predelavo dnevno nad 50.000 litrov mleka. V zadnjih 8 letih se je mlečna proizvodnja v provinci skoraj podvojila. Obe podjetji pa se ne brigata samo za predelavo mleka, marveč tudi za ostala vprašanja, ki so v neposredni zvezi z živinorejo. Tu so mišljene zlasti tovarne močnih krmil. Med drugim pa delata obe podjetji tudi reklamo za višjo domačo potrošnjo mleka, ki je tako že znatno višja kot povprečna italijanska. Medtem, ko znaša ta letno 97 litrov, je v provinci Treviso za 17 litrov višja.

V provinci Treviso so v splošnem brihtni kmetje, ki se znajo poslužiti vseh ugodnosti, katere nudijo razni vladni ukrepi v korist kmetijstva.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Ce kdo reče: Kristijan **sme** svoj narod ljubiti, je rekel premalo. Treba je nasprotno reči. Kristijan **mora** svoj narod ljubiti. Saj ljubezen do staršev tudi ni le dovoljena, temveč zapovedana. Kakor ljubiš svoje krvne sorodnike bolj nego tujce, tako moraš tudi svoj narod bolj ljubiti nego vsakega tujega.

Kakor nam je Stvanik že po naravi položil v srce večjo ljubezen do staršev kakor do drugih ljudi, tako nam je položil v srce

168. Dr. E. BESEDNJAK

tudi večjo ljubezen do ljudstva, iz katerega smo izšli in kateremu pripadamo.

1. Bog je hotel, da živi in se razvija tudi slovenski in hrvaški narod.

2. Njihov jezik je nedotakljiv, ker je izšel iz Boga in služi v njegovo čast in slavo.

3. Vsak kristijan ima od Boga naloženo dolžnost, da ljubi svoj jezik, da ga ljubi bolj nego tuj narod in tuj jezik.

4. Boj proti slovanski narodnosti in proti slovanskemu jeziku je boj proti krščanstvu, proti katoliški Cerkvi, proti božji volji.

PISENTIJEV ODLOK

»Ker zahteva najvišji interes države in posebna korist drugojezičnega ljudstva, vključnega v meje Furlanije, da se družabni, intelektualni in kulturni odnosi med starimi in novimi italijanskimi državljani olajšajo in postanejo bolj pristrčni;

Ker je izdajanje časnikov v **tujem** jeziku, katerega razumejo samo manjšinske skupine, temu smotru nasprotno;

in ker slednjič zadržanje takšnega časnika dokazuje, da more izključna raba tujega jezika pripraviti voditelje do tega, da pozabijo, da izhaja časnik na italijanskem ozemlju;

izdaja zato prefekt na podlagi 3. člena deželnega in občinskega zakona nastopni **ukaz**: Vsi časniki, ki so izhajali v pokrajini Furlaniji doslej izključno v **tujem** jeziku, bodo morali od 21. oktobra 1923 dalje dodati **naslovu, člankom in vsakemu posebnemu odstavku odgovarjajočo prestavo v italijanščini**.

Časniki, ki se ne bodo držali pričujoče odredbe, se bodo zaplenili. Proti kršiteljem odloka se bo postopalo v smislu zakona.

Predstavniki javne oblasti imajo nalog, da izvrše pričujoči odlok.

Videm, 19. oktobra 1923.

Prefekt Pisenti«

K Pisentijevemu odloku sem napisal v Goriški Straži v italijanščini in slovenščini sledeči članek:

Vsi narodi na svetu imajo pravico izdajati časnike izključno v svojem jeziku. Italijanski časniki izhajajo v Severni in Južni Ameriki, izhajajo v Afriki, na otoku Malti, v Egiptu, v Nemčiji, na Bolgarskem, v Grčiji, Romuniji, v Švici, na Francoskem in drugje.

V svojem jeziku so izdajale in izdajajo časnike vse manjšine v drugorodnih državah: Poljaki, Madžari, Ladinci, Nemci, Irci, Arabci, Romuni, Grki, Malorusi, Turki, Judje in drugi. Samo **enemu narodu** je prepovedano izdajati časnike izključno v svojem jeziku in ta narod so gorški Slovenci in samo ena vlada prepoveduje take časnike in ta je naša vlada!

ČRNI ROB — ORLO NERO

Prihodnja številka Goriške Straže (Vedeta Goriziana) je izšla v slovenskem in italijanskem jeziku in z debelim črnim robom, ki je znak žalosti.

Toda črni rob je goriške oblasti hudo razburil. Poslali so policijske stražnike v vse tobakarne in knjigarne ter jim zapovedali zapleniti Goriško Stražo.

Stražniki so se pojavili tudi v prostorih uparve, zasegli celokupno izdajo lista in nesli vse izvide na policijo v varno zavetje. Naša posredovanja so bila vsa brezuspešna in tako je Straža ostala na policijskem ravnateljstvu.

MUSSOLINIJEV PREKLIC

Ker so ostali prefekti domnevali, da je Pisentijev odlok izšel z znanjem in odobrenjem ministrskega predsednika Mussolinija, so tudi oni izdali slične odredbe. Ista usoda kakor Goriško Stražo je zadela Edinost z odlokom tržaškega prefekta od dne 22. oktobra 1923, in par dni pozneje je izšel odlok puljskega prefekta proti časniku v hrvaškem jeziku.

Čim je izšel prvi odlok, so se slovenski državni poslanci zganili in poslali Mussoliniju nastopno brzojavko:

»Ekselenca Mussolini, predsednik ministrskega sveta, minister za notranje zadeve, Rim.

Prefekt Furlanske pokrajine zaukazuje z odredbo od 19. oktobra zaplenitev vseh slovenskih časnikov, izhajajočih v pokrajini Furlaniji, ako se od 21. oktobra dalje ne vključi v besedilo časnika celoten prevod v italijanščini.

Podpisani poslanci odločno protestirajo proti tej kršitvi ustavnih zakonov in zahtevajo takojšnji preklíc odredbe.

Podgornik, Šček, Wilfan.«

Mussolini, po poklicu časnikar, je najbrž sam uvidel krivičnost odloka in ga je dal preklicati. Dopolni urad Stefani je prinesel sledečo vest:

»Po ukazu ministrskega predsednika je bil preklican ukrep, ki so ga izdali prefekti v Vidmu, Pulju in Trstu glede dvojezičnosti slovenskih časnikov, izhajajočih tostran mej.«
(Dalje)

»Ne bi se vam rad preveč laskal,« je odvrnil Vandeleur, »toda moja častna beseda, vi kažete izredno sposobnost za zločinsko življenje. Posedujete več spretnosti, kot si predstavljate, in čeprav sem na svojem klatenju po svetu naletel že na veliko nepridipravov, nisem še nikoli srečal nobenega tako odkritega in nesramnega, kot ste vi. Bodite veseli, mr. Rolles, odkrili ste svoj pravi poklic. In če potrebujete pomoč, sem vam na razpolago. V Edinburgu bom moral ostati nekaj dni, da uredim neko zadevo za svojega brata; ko pa jo bom zaključil, se bom vrnil v Pariz, kjer navadno prebivam. Če vam je prav, me lahko pospremite tja doli: in upam, da bom prej kot v enem mesecu privedel vašo zadevico do zadovoljivega zaključka.«

III.

ZGODBA O HIŠI Z ZELENI MI POLKNI

Francis Scrymgeour, uradnik Škotske banke v Edinburgu, je prispel do svojega petindvajsetega leta, živeč mirno, pošteno življenje v domačem krogu. Mati mu je umrla, ko je bil še prav majhen, toda oče, ki je bil zelo moder in pošten mož, mu je dal odlično izobrazbo in mu privzgojil metodične in skromne navade. Francis je bil ubogljive in prijazne narave in se je vneto okoriščal s temi nauki ter se s srcem in dušo posvečal svojemu delu. Njegove edine zabave so bili sprehodi v nedeljo popoldne, kaka večerjica kje zunaj s prijatelji in vsako leto enkrat izlet preko Škotske. Zato se je prav kmalu priljubil svojim predstojnikom in si zaslužil plačo dvesto funtov šterlingov na leto, s perspektivo, da mu bo plača s časom podvojena. Malo mladeničev je bilo

25

MAHARADŽOV DIAMANT

R. L. STEVENSON

Zgodba o mladem duhovniku

bolj srečnih, bolj delavnih in bolj ustrezljivih kot Francis Scrymgeour. Včasih je zvečer, potem ko je prebral dnevnik, zaigral na flavto, da je razveselil počitek svojega očeta, katerega je zelo spoštoval.

Nekega dne je prejel dopis slovite firme »Writers to the Signet«, v katerem so ga prosili za takojšen razgovor. Na ovirku je bilo zapisano »Osebnost in zaupno« in pismo je bilo naslovljeno na banko, ne pa na njegov dom. To je pripravilo mladega Francisca do tega, da se je takoj odzval vabilu.

Ravnatelj firme, mož zelo resnega obnašanja, ga je sprejel z določeno slovesnostjo, ga prosil, naj sede, nakar mu je začel s poslovnim govorico razlagati, za kaj gre.

Neka oseba, ki hoče ostati za zdaj še neimenovana, a o kateri je zagotovil, da je dostojna in visokega stanu, želi dati Francisu letno dotacijo v znesku štiristo funtov šterlingov. Ta vsota je bila deponirana pri njihovi firmi pod odgovornostjo samega ravnatelja in dveh upravnikov, ki pa morata tudi ostati anonimna. Toda ta dobrohotnost mu bo izkazana samo pod določenimi pogoji, ki pa, kot je mož zaupal Francisu, niso ne pretirani in ne nečastni. In ti dve besedi je ponovil s posebnim poudarkom.

(Dalje)

S Tržaškega**Pravično ceno za razlaščena zemljišča**

Sestanek z ravnateljem Industrijskega pristanišča

Po posredovanju deželnega odbornika za industrijo je v petek, 23. t. m., ravnatelj Industrijskega pristanišča v Trstu sprejel predstavnike Odbora za pomoč razlaščenec in Konzorcija razlaščencev. V delegaciji sta bila tudi deželna svetovalca dr. Škerk in dr. Šiškov. Prvi je z dr. Lojzecom Tulom zastopal Odbor za pomoč razlaščenecem.

Predmet razgovorov je bilo vprašanje razlaščanja tistih zemljišč v dolinski občini, na katerih bodo zgradili izhodiščne naprave za naftovod Trst-Bavarska. Kot znano, sme Industrijsko pristanišče po ukazu 66 ZVU iz leta 1953 predlagati pristojni oblasti, naj zemljišča, koder se ta ustanova razprostira, proglasijo za javno koristna, kar je pogoj, da se nato začne razlastitveni postopek. Naftovodna družba SIOT je poverila Industrijskemu pristanišču nalogo, da v njenem imenu naredi vse, kar je potrebno, da pride do zemljišča, ki ga potrebuje. Zato je bil razgovor s predstavnikom Industrijskega pristanišča nujen.

Predstavnika Odbora za pomoč razlaščenecem sta ob tej priložnosti izročila zastopniku Industrijskega pristanišča spomenico, v kateri ga med drugim opozarjata, da bodo mnogi dolinski posestniki zgubili dobršen del svoje zemlje, zaradi česar se bodo morali zaposliti v industriji ali drugih panogah. Pri določanju odkupnih ali razlastitvenih cen naj ustanova upošteva, da se zemljišča nahajajo v kraju, ki je že nekako predmestje, kjer so lepe ceste in so na razpolago luč, voda, telefon in druge usluge, zaradi česar so ta zemljišča primerna za gradbeno dejavnost.

Zemljišča se nadalje nahajajo v bližini velikega mesta ob državni meji in so zato toliko bolj dragocena. Pri določanju odkupne cene naj se končno tudi upošteva postopno padanje kupne moči denarja in postopno naraščanje cen gradbenih zemljišč na našem ozemlju.

Že omenjena predstavnika dalje trdita v spomenici, naj bi se skušala določiti **pravična cena** zemljišč, preden bi bili posameznim posestnikom dostavljeni razlastitveni dekreti, kar bi lahko dosegli na pogajanjih, ki bi se jih morali udeležiti tudi zastopniki naftovodne družbe.

Med razgovorom je deželni poslanec dr. Škerk še posebej predlagal, naj Industrijsko pristanišče ustanovi posebno komisijo — kot predvideva črka m člena 3 Ukaza

66 ZVU — ki bi morala proučiti celotno vprašanje razlaščanja, nakupovanja ali prodajanja zemljišč. Vse to sme namreč delati Industrijsko pristanišče na osnovi že omenjenega ukaza ZVU.

Dokler se ne s pogajanjem poskusi doseči načelen sporazum, naj se ne dostavijo razlastitveni dekreti, ki so bili podpisani 8. t. m. in ki se tičejo 187 posestnikov iz dolinske občine, kot izhaja iz seznama, kateri je bil razobešen v maju.

Dr. Škerk je končno opozoril predstavnika Industrijskega pristanišča na zakon št. 633 iz leta 1964, ki določa kriterije, po katerih se razlaščajo zemljišča na industrijskih področjih Tržiča in Aussa-Corno. Zakon za ta področja med drugim določa, da se mora odkupna ali razlastitvena cena zemljišč povišati za 20%, če so njihovi lastniki kmetovavci.

Predstavnika Industrijskega pristanišča je pokazal razumevanje za predloge, ki so jih obrazložili zastopniki Odbora in Konzorcija, ter obljubil, da se bodo razgovori nadaljevali v začetku septembra.

PRORAČUN DOLINSKE OBČINE

Prejšnji četrtek je dolinski občinski svet razpravljal in glasoval o proračunu za finančno leto 1965. Skoro vse ostale občine na Tržaškem so to delo opravile že pred mnogimi tedni, le dolinska in miljska sta ga odlašali do sedaj.

Dejanski dohodki znašajo 54.153.209 lir, stroški pa 98.265.160 lir. Če k temu postavimo še gibanje glavnice ter upravo izgubo vodovoda za leti 1963 in 1964, dobimo naslednjo sliko: skupnih dohodkov je 59.522.334 lir, stroškov pa 118.250.134 lir. Primanjkljaj znaša 58.727.800 lir. Od tega odpade samo na vodovod 23.807.800 lir primanjkljaja!

Svetovavci Slovenske skupnosti so med razpravo zahtevali številna pojasnila glede posameznih postavk v proračunu. Nerazumljivo je namreč, da se že vrsto let astronomsko večja primanjkljaj, medtem ko dohodki ostajajo enaki. Tu je očitno, da občinski upravitelji niso znali najti primernih pobud in poti, da bi se to stanje izboljšalo in ne poslabšalo. Dr. Tul je dejal, da iz proračuna ni razvidno, da bi imela vladajoča večina večletni perspektivni program, temveč se omejuje samo na tako imenovano redno upravljanje, to je na izvajanje tistega, kar je dolžna že po zakonu. Toda nič takega ni v njem, da bi se videlo, da teži k neki globalni rešitvi vseh občinskih problemov. Zato je nujno potrebno, da se opusti politika reševanja problemov »iz dneva v dan« in se ubere pot, ki teži k izredni občinski upravi — zato Slovenska skupnost ni glasovala za proračun.

Med razpravo sta svetovavca Zahar Mario in dr. Tul predložila županu in občinskemu odboru nujne potrebe v posameznih krajih: ureditev potoka v Dolini, asfaltiranje poti skozi Mačkovlje ter ureditev zdravniške ambulante v srenjski hiši, asfaltiranje poti in ureditev kanalizacije v Gročani, popravilo srenjske hiše v Borštu in poti k pokopališču ter namestitve centralne kurjave v poslopje Srednje in osnovne šole v Dolini.

HREŠČAK IZVOLJEN V OBČINSKI ODBOR

(Nadaljevanje s 3. strani)

tovca» v občinski odbor nezaslišano žalitev tržaške javnosti in tradicije. Ves čas so ponavljali trditve, da se je Hreščak zavzemal za priključitev Trsta k Jugoslaviji. Predstavnik PSIUP-a, Pincherle, pa je izjavil, da je za vključitev protifašista Hreščaka v odbor. Prav tako bi glasoval za preosnovo, ko bi šlo za vključitev v odbor slovenskega predstavnika dr. Simčiča.

Slovenski predstavnik dr. Simčič je izjavil, da Slovenska skupnost soglašala s preosnovo občinskega odbora. Slovenska skupnost bi bila glede tega vprašanja zavzela nevtrarno stališče, če bi se v zadnjem času ne začela v občinskem svetu in tisku divja šovinistična kampanja. Ta gonja je bila v začetku uperjena proti svetovalcu Hreščaku kot bivšemu članu USIja, toda kasneje je zadobila odločno protislovenski značaj. Zaradi tega je Slovenska skupnost sklenila podpreti preosnovo.

Nato je dr. Simčič pojasnil, da svetovalec Hreščak ne bo vstopil v občinski odbor kot predstavnik Slovencev ene ali druge politične smeri, temveč bo v njem zastopal izključno italijansko socialistično stranko, od katere bo prejemal smernice in ukaze, ki bi utegnili tudi nasprotovati koristim slovenske manjšine. Simčič se je zahvalil županu Franzilu, da je na seji 25. junija pojasnil svoje stališče do naše manjšine. Vsak demokrat in kristjan mora njegove izjave pozdraviti — je rekel. Čudi pa se šovinističnemu stališču republikanske stranke.

Komunistična svetovalca Tonel in Ca'Abria sta izrekla solidarnost s protifašistom Hreščakom, ki je bil te dni tarča fašističnih napadov, vendar pa sta poudarila, da se s sedanjo preosnovo občinskega odbora njegova politika ne bo spremenila in izvolitev Hreščaka v odbor ne bo prinesla Slovincem nikakršnih izboljšav. Svetovalec Pitoni, ki je hkrati politični tajnik tržaške PSI, je poudaril, da bo Hreščak zastopal v odboru le politiko italijanske socialistične stranke, to je: branil bo interese delovnega razreda in nič drugega.

Razpravo je zaključil župan Franzil, ki je v daljšem govoru pobijal lažne argumente desničarskih svetovalcev, predvsem pa šovinističnega tiska. Pojasnil je, da je do vključitve svetovalca Hreščaka prišlo s sporazumom sredinsko-levičarskih strank, ki zavrača sleherni ostanek stališč nacionalističnih skrajnosti in rasistične miselnosti. Prebral je odstavek omenjenega sporazuma, ki obravnava politiko strank leve sredine do slovenske manjšine. Poudaril je, da je Hreščak član PSI in ne titovske skupine. Podčrtal je tudi 6. člen Londonškega sporazuma, s katerim sta se Italija in Jugoslavija obvezali, da ne bodo sodno ali upravno preganjali ali diskriminirali oseb zaradi prejšnje politične dejavnosti v zvezi z obravnavanjem vprašanj Svobodnega tržaškega ozemlja. Naglasil je tudi dolžnost, da se Italija predstavi etničnim manjšinam kot mati in ne kot mačeha, kot se je to dogajalo pod fašizmom.

Sledile so tajne volitve. Od 52 navzočih svetovalcev jih je glasovalo 38, 14 se jih je pa vzdržalo. Hreščak je prejel 20, Mocchi pa 23 glasov. Stranke leve sredine razpolagajo v občinskem svetu s 30 glasovi.

Repentabor:

† KARLO ŠKABAR

Tik pred natisom lista so nam z Repentabra sporočili, da je v sredo, 28. t. m., iznenada umrl 52-letni Karlo Škabar iz Repna, odbornik - namestnik repentaborske občine. Zadel ga je srčna kap.

Pokojnik je bil kmet in obenem kamnosek. Na občinskih volitvah je bil na listi Slov. skupnosti izvoljen v občinski svet. Vdovi in vsem sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

BRAVCEM!

Zaradi preobilja člankov o tržaških problemih sta morali tokrat odpasti rubriki »Žena in dom« in »Sportni pregled«, enako tudi »Pisma uredništva«.

ZA
NAŠE
NAJMLAJŠE

Snežek

2

piše in riše
Miki Muster

4. Uruk, veliki beli medved, ki je spal v skalni votlini, se je prebudil in široko zazdelal. Že je hotel ponovno zadremati, ko mu je veter prinesel v občutljivi nos vonj po ribah, ki jih je neel Jaka. Pretegnil se je, da so zaskripale težke kosti, nato pa kar se da urno odhlačil proti bazenu. Tu je sedel na zadnji nogi, dvignil glavo in majaje z njo vohiljal po zraku.

5. Starčevu premikanje je prebudilo dva mlajša medveda, ki sta se kmalu za njim prizibala iz brloga, vendar se mu nista preveč približala. Kakor so bili sicer pahljarni, pri hrani medvedje niso poznali šale in ker sta iz izkušnje vedela, da ima Uruk ostre zobe, sta ostala rajne v spoštljivi oddaljenosti od starega samca. Nestrujno sta se prestopala in vlekla v nos mnogo obetajoče dišave.

6. Tedaj se je pojavil stari Jaka s polnim vedrom in veselim smehom. Od vseh medvedov je najraje krmilil prav to družino. Veliko veselja so mu delali, ko so skakali v vodo za vsako ribico, ki jo je vrget. Seveda je moral paziti, kam je metel, da ni požrl vseh rib nenasitni stavec Uruk. Jaka je zlezal na rob visokega zidu in zajel prgišče rib iz polnega vedra.

7. Zamahnil je in že so se hlačarji pognali z visokim skal v vodo in hlastali za svetilkačnimi ribicami. Ko so jih požrli, so vsi trije spet zlezli na suho. Se in se je metel Jaka, zdaj sem, zdaj tja, zdaj temu, zdaj onemu in Uruk se je zaman zale-taval in se jezil na oba mladiča, vsak je dobil svoj delež. Le še nekaj ribic je ostalo v vedru in že jih je hotel Jaka stresti v bazen...

8. Ko se je med skalami nekaj zganilo in Jaka je zapledal majhnega snežnobrega medvedka, ki je nerodno prkobilal iz votline in majaje se capljaj po gladki plošči. Očitno ga je svetloba slepila, ustavil se je in pričel jokati. Tedaj se je pokazala za njim velika glava medvedke Belke, njegove matere.

9. Stara medvedka je stopila k svojemu mladiču, ga nežno obližila po kosnatih glavici, in ga rahlo suvaje potiskala po ploščadi. To jutro ga je prvič pripeljala iz temne votline, kjer ga je hranila s svojim mlekom dolga dva meseca. Zdaj je napočil čas, ko bo moral poizkusiti tudi drugo hrano.